

УДК 1(091) ЛВФШ

Гончаренко О. А.
кандидат філософських наук, доцент
кафедри соціально-економічних дисциплін,
Національна академія Державної прикордонної
служби України ім. Богдана Хмельницького
(Україна, Хмельницький),
olgegoncharenko@gmail.com

АНАЛІТИЧНА ФІЛОСОФІЯ КАЗИМИРА ТВАРДОВСЬКОГО: ОБРАЗ НАВЧАННЯ

Мета статті полягає в окресленні образу навчання у аналітичній філософії Казимира Твардовського. За допомогою методу аналізу та синтезу виокремлено конститутивні елементи філософії навчання вченого. Доведено, що педагогічні погляди польського філософа ґрунтуються на принципах аналітичного методу у філософії. Показано, що у центрі уваги Твардовського уточнення основного поняття педагогіки – “навчання”. Встановлено, що головною метою навчання мислитель вважає освіченість, під якою він розуміє формування системи понять, оволодіння знаннями, формами мислення й поведінки. Виявлено, що великого значення філософ надає вихованню внутрішньої потреби у знаннях, розвитку логічного мислення в учнів. Зроблено висновок про те, що філософський аналіз Твардовського робить освіту більш сприйнятливою до змісту педагогічного терміну “навчання”, а отже, він допоможе освітянам позбавитися декларацій, лозунгів та кліше у вирішенні навчальних проблем.

Ключові слова: аналітична філософія, Казимир Твардовський, навчання.

Однією із яскравих гілок аналітичної філософії на європейському континенті є Львівсько-Варшавська школа. Своім стилем та методом філософування школа завдячує польському філософу Казимиру Твардовському, який висунув вступною умовою ясність формулювань та точність викладення, а також використання методу, що понад усе цінує раціональність та логічність філософської аргументації. Супутницями вченого у досягненні відповідності цим стильовим та методологічним стандартам були психологія, логіка і мова. Досягти ясності та точності у філософському аналізі Твардовський спробував і у проблемному полі освіти. Вчений здійснив філософський аналіз поняття “навчання” для того, щоб показати як неясне та неточне його усвідомлення може призвести до небезпечного розриву між теорією та практикою і як наслідок – до перетворення педагогічної діяльності у безглузду рутину, позбавлену розуміння її сутності.

У Польщі природньо спостерігається інтерес серед науковців до педагогічної філософії Твардовського [1; 13]. В Україні ж наявні ґрунтовні дослідження учительської, наукової та організаційної діяльності філософа [2; 3].

Проаналізуємо досягнення Твардовського на перетині аналітичної філософії та педагогіки задля окреслення його образу навчання. (Результати цієї статті є продовженням дослідження авторки під назвою “Аналітична філософія Казимира Твардовського: образ виховання” [Studia methodologica, 2014. – № 37. – С. 264–268], де показано відношення між філософією та педагогікою у працях польського філософа.)

1. Поняття навчання. Навчанням Твардовський визначає будь-яку систематичну дію, спрямовану відповідно до укладеного плану на надання знань іншим та (чи) формування у них розумових здібностей. Надання знань означає залучення учня до мистецтва висловлення про знання істинних суджень, а формування розумових здібностей – формування в учня здатності до самостійного висловлення істинних суджень. Із визначення поняття “навчання” вчений виводить його цілі: безпосередні та подальші. Безпосередні цілі нав-

чання є двоякими: надання знань і формування розумових здібностей. Подальшими цілями навчання Твардовський бачить підготовку до майбутньої професії, загальне виховання.

Науку, що надає принципи та способи навчання, філософ услід за багатьма науковцями називає дидактикою. Дидактика є частиною педагогіки. Педагогіка у широкому значенні охоплює у Твардовського науки про фізичне, розумове й моральне виховання. Дидактика, вважає вчений, повинна враховувати завдання морального виховання, “так як знання, надані шляхом навчання, а також сам спосіб надання знань здійснює значний вплив на розвиток характеру учнів. Види знань, отримані учнями, впливають перш за все на спосіб, у який вони будуть пізніше дивитися на своє відношення до інших людей та на пов’язані з цим відношенням обов’язки” [12, с. 12]. Допоміжними науками педагогіки Твардовський називає також психологію й логіку: оскільки навчання полягає у систематичному наданні знань та (чи) формуванні розумових здібностей, то психологія озброює дидактику знаннями про інтелектуальне життя людини, від перебігу якого залежать особливості присвоєння знань та формування розумових здібностей, а логіка як наука про істинність судження вчить самостійному висловленню про набуті знання істинних суджень.

2. Психологічна основа навчання. Усі люди від природи прагнуть до знань – чи іншими словами: кожна людина володіє вродженим потягом до знань. Так, словами Арістотеля, взятими із “Метафізики”, Твардовський намагається обґрунтувати психологічні підстави навчання: “...всі вони [люди] прагнуть знань. Вони хотять дійти до знань, вони прагнуть пізнати, що чим є, яке є чи було, чому є таке, а не інше. Всі вони хотять задовольнити свою цікавість, яка не дає їм спокою до тих пір, поки не пізнають того, що прагнули пізнати; цікавість, яка задоволена у одному напрямі, повертається у іншому, постійно наказуючи людині набувати щораз нові знання. [...] І прагнуть їх [знань] перш за все для них самих, не думаючи одразу про побічну від них користь, оскільки саме задоволення цікавості, саме пізнання чогось нового є для людини великою приємністю ...” [4, с. 510–511].

Набувати знання означає у Твардовського “пізнавати”, а отже, “знати”. Поняттям “знати” філософ визначає психічну здатність висловлення істинного судження. Знати щось – це бути здатним до висловлення істинного судження про те, чого це знання стосується на основі пам’яті [11, с. 187–188]. Неупереджений пошук знань забезпечує людині рівновагу розуму. Потяг до філософських знань, з огляду Твардовського, є ідеальною ціллю людського життя, в якій збігаються будь-які прагнення до знань, сили та щастя.

“Поряд із потягом до знань, – пише філософ, – у кожної людини містяться передумови розумового розвитку. Розумовий розвиток полягає у тренуванні, формуванні, посиленні та удосконаленні розумових здібностей. Головними розумовими здібностями, загальними для всіх людей, є: здібність сприйняття, пам’ять, виображення, здібність концентрації уваги, здібність висловлення суджень, здібність мислення. Розумовими називаються ті здібності, які відрізняються від фізичних (наприклад, здібність виконання рухів),

а також від здібностей, що належать до сфери почуттів чи волі (наприклад, здібність прагнення, здібність прийняття рішень)” [12, с. 4].

Отже, психологічною основою навчання Твардовський визначає мислення, оскільки саме мислення у інтенціональній концепції психіки філософа охоплює всі без винятку психічні функції та дії, що не належать ані до сфери сприйняття, ані до емоційно-вольової сфери, без огляду на те, про яке йдеться мислення: конкретне чи абстрактне [10, с. 142].

Явища мислення вчений поділяє на три групи: 1) уявлення; 2) судження; 3) розмірковування, вагання, порівняння, обдумування, виведення, виокремлення та ін. Виходячи із основних функцій мислення, філософ виводить два основних закони мислення: 1) будь-яке уявлення і будь-яке судження стосуються якогось предмету; 2) необхідною умовою висловлення судження про якийсь предмет є уявлення собі цього предмету. Уявлення Твардовський поділяє на: 1) образ; 2) поняття. Уявлення є необхідною умовою існування суджень: висловлюючи судження, висловлюємо його про “щось”, “а це “щось”, що є предметом суджень, повинно бути уявленим.

Виходячи із психології мислення, Твардовський пропонує процес навчання здійснювати за допомогою таких форм, як: акроматична, геуристична, деїктична. Під формою навчання вчений розуміє спосіб, який вчитель використовує з метою надання учням знань. Розглянемо дані форми детальніше.

1. Акроматична форма навчання (від грецького слова “акроама”, що означає “те, що слухають”) – це такий спосіб навчання, за допомогою якого учень здобуває знання, слухаючи те, що говорить вчитель. Сутність даної форми навчання полягає у тому, що вчитель просто надає готові знання учневі, “передаючи” їх йому за допомогою одного чи декількох виразів, тоді як учень, слухаючи й розуміючи дані вирази, набуває тим самим знання, які у цих виразах містяться. Даний спосіб надання знань не вимагає від учнів нічого, окрім розуміння виразів, висловлених вчителем.

2. Геуристична форма навчання (від грецького слова “heurein”, що означає “знаходити”) – це такий спосіб навчання, за допомогою якого учень повинен власною розумовою працею знаходити певні знання. Сутність даної форми навчання полягає у тому, що учень замість того, щоб переймати знання від вчителя, самостійно до них доходить, самостійно їх шукає. Даний спосіб надання знань вимагає від учня більшого, аніж простого слухання й розуміння слів вчителя. На думку вченого, геуристична форма навчання має низку переваг по відношенню до акроматичної форми навчання. Застосування геуристичної форми навчання філософ зводить до двох головних форм: 1) наведення за допомогою сприйняття; 2) наведення за допомогою умовиводу.

3. Деїктична форма навчання (від грецького слова “deiktynai”, що означає “показувати”) – це такий спосіб навчання, за допомогою якого учень сприймає за допомогою зору (рідше за допомогою слуху та інших органів чуття) за предметами навчання. Дана форма є допоміжною формою навчання, оскільки набуття виображень, на думку вченого, не є надійною умовою отримання знань. Тому з цього погляду філософ пропонує говорити про унаочнення навчання, яке можна застосо-

увати як при акроматичній формі навчання, так і при геуристичній. Важливість унаочнення навчання впливає для Твардовського з самого факту, що виображення є основою будь-яких знань і будь-яких розумових дій. Тому значення унаочнення навчання полягає, за філософом, у: 1) постачанні учнів сприйняттєвими виображеннями для уможливлення утворення ними понять і виконання розумових дій, підставою яких є ці поняття; 2) оживленні та удосупненні науки, особливо там, де є можливість пов’язати учням у думці поняття, які є абстрактними уявленнями, з конкретними уявленнями, якими є виображення, що полегшить їм розуміння та присвоєння цих понять.

3. Логічна основа навчання. Навчити мислити самостійно означає для Твардовського навчити усвідомлювати, наскільки власні переконання є обґрунтованими [7, с. 62], а також навчити мислити незалежно [5, с. 73]. Але чи може людина мислити критично та незалежно, якщо у повсякденному житті вона постійно покладається на чужі думки, запевнення й твердження, а також несвідомо їм піддається? Вчений доводить, що хід людської думки залежить від величезної кількості чинників, які приховано чи відкрито, тривало чи тимчасово, здійснюють вплив на людину. У зв’язку із цим незалежність думки уявляється філософу ідеалом, якого не можливо досягнути у житті. Така позиція вченого пояснюється його тяжінням до абсолютизму в аксіології. Він вважає, що ідеал незалежності думки вказує людині напрям діяльності та мети, до яких вона повинна прагнути, хоча й знатиме, що цей ідеал є не здійсненим. Ідеал незалежності думки є необхідним у вивільненні людини з-під впливів чинників, що затуманюють її думку.

Незалежною думкою Твардовський вважає ту думку, яка єдина знає істину, а це є логіка. Отже, набуття знань, за філософом, з необхідністю супроводжується озброєнням знаннями, які сприятимуть унезалеженню думки, а саме: озброєнням логічними знаннями. Під логікою вчений розуміє “науку про істинність суджень” [9, с. 22]. Основою логіки Твардовського є ідіогенічна теорія суджень. Він наполягає на тому, що “кожна “освічена” людина повинна мати загальну логічну освіту так само, як повинна мати загальну історичну, математичну, граматичну, природничу, літературну й т.п. освіту” [8, с. 185]”, тому що її відсутність вносить невігластво в усе життя людини. Загальна логічна освіта полягає, за Твардовським, в оволодінні певного quantum знань, а також у формуванні розумових здібностей. Філософ не визнає загальної логічної освіти у людини, яка не знає основних логічних понять або не здатна коректно мислити.

Вимогу ясного та точного висловлення думок знаходимо у й праці Твардовського “Про ясний і неясний філософський стиль” (1920 р.). Виходячи з того, що “людська мова – є [...] не тільки зовнішнім вираженням думки, але й також її інструментом, що уможливує нам наше абстрактне мислення” [6, с. 204] філософ робить висновок про те, що мислячи, мислимо у словах, а отже, у мові. Це означає, що той, хто ясно мислить, той ясно і висловлюється, й навпаки. Досягти ясного мислення Твардовський пропонує за допомогою

аналітичного методу, що полягає у детальній аналізі понять та значень.

4. Етична основа навчання. На думку Твардовського школа не може самостійно здійснювати виховний процес у зв'язку з тим, що її покликання: тільки взаємодія із іншими чинниками, компетентними у справі виховання, й допоміжна роль у вихованні. Завдання, яке має виконати школа з точки зору виховання, впливає із самої мети виховання. Мета виховання у педагогічних поглядах Твардовського має морально-громадянський характер. Це означає, що прагнення та рішення людини повинні набути під впливом виховання сталого напрямку до того, що є добре з огляду етики. У зв'язку з цим потрібно: 1) навчити вихованця звітувати перед самим собою про те, що є добре, а що зле; 2) пробуджувати у нього любов до доброго й відразу до злого; 3) тренувати його волю, щоб уміла постійно усупереч перешкод та зовнішніх чи внутрішніх труднощів, прагнути до того, що є добре.

Незважаючи на те, що школа не в змозі дати учням повного виховання, вона все ж таки може формувати у них низку чеснот та якостей, й тим самим закладати основи для формування характеру. Виховна діяльність школи, на думку філософа, повинна бути направленою на формування таких рис, як: панування над собою, почуття обов'язку, порядок та систематичність у праці, суспільний обов'язок. Серед сутнісних ознак суспільного обов'язку вчений визначає: любов до ближнього, ввічливість, люб'язність, повагу, альтруїзм, довіру, порядність, правдивість, громадянську відвагу, солідарність, патріотизм.

Серед чинників, які впливають на переконання, почуття й волю людини, Твардовський називає постійні та випадкові. До постійних належать: виховуюче навчання, дисциплінованість, спільний характер навчання, приклад вчителя. До випадкових чинників належать: повчання, поради, попередження, правила і заборони, заохочення та покарання.

Філософський аналіз Твардовського з одного боку робить педагогіку більш сприйнятливою до змісту поняття “навчання” й критично до його різноманітних невизначеностей, що перетворюють освітній процес у відтворення необґрунтованих положень, а з іншого – долає усталений погляд на саму аналітичну традицію в освіті, зрозумілу як вузький і обмежений метод прискіпливого інтелектуального пошуку сутностей речей, й тим самим сягає гуманістичного призначення освіти. “Образ освіти у аналітичній філософії Казимира Твардовського” – тема наступного дослідження.

Список використаних джерел

1. Воленський Я. Возникновение и развитие Львовско-Варшавской школы / Я. Воленський // Львовско-Варшавская философская школа; [пер. с польск. В.Порус]. – М. – С. 11–43.
2. Домбровський Б.Т. Школа одного вчителя / Б.Т. Домбровський // Філософська думка. – 2006. – № 5. – С. 67–78.
3. Іванік С. Педагогічна та організаційна діяльність Казимежа Твардовського / Степан Іванік // Степан Олексюк – учень Казимежа Твардовського. – Л., 2012. – С. 15–29.
4. Twardowski K. Dlaczego wiedza jest potęgą? / Kazimierz Twardowski // *Myśl, mowa i czyn*. – Kraków, 2013. – S. 510–523.
5. Twardowski K. Niezależność myśli / Kazimierz Twardowski // *Myśl, mowa i czyn*. – Kraków, 2013. – S. 63–74.
6. Twardowski K. O jasnym i nie jasnym stylu filozoficznym / Kazimierz Twardowski // *Rozprawy i artykuły filozoficzne*. – Lwów, 1927. – S. 203–205.

7. Twardowski K. O przesądach / Kazimierz Twardowski // *Myśl, mowa i czyn*. – Kraków, 2013. – S. 53–62.

8. Twardowski K. O wykształcenie logiczne / Kazimierz Twardowski // *Rozprawy i artykuły filozoficzne*. – Lwów, 1927. – S. 185–193.

9. Twardowski K. Pojęcie logiki jako nauki o prawdziwości sądów / Kazimierz Twardowski // *Myśl, mowa i czyn*. – Kraków, 2013. – S. 17–22.

10. Twardowski K. Psychologia myślenia / Kazimierz Twardowski // *Myśl, mowa i czyn*. – Kraków, 2013. – S. 141–173.

11. Twardowski K. Teoria poznania / Kazimierz Twardowski // *Myśl, mowa i czyn*. – Kraków, 2013. – S. 185–253.

12. Twardowski K. Zasadnicze pojęcia dydaktyki i logiki do użytku w seminariach nauczycielskich i w nauce prywatnej / Kazimierz Twardowski. – Lwów: Polskie Towarzystwo Pedagogiczne, 1901. – 224 s.

13. Jadczyk R. Uczony – nauczyciel – obywatel / Ryszard Jadczyk // Kazimierz Twardowski: twórca szkoły lwowsko-warszawskiej. – Toruń, 1991. – S. 96–106.

References

1. Volenskiy Ya. Voznikovenie i razvitie Lvovsko-Varshavskoy shkoly / Ya. Volenskiy // *Lvovsko-Varshavskaya filosofskaya shkola; [per. s polsk. V. Porus]*. – M. – S. 11–43.
2. Dombrovskiy B.T. Shkola odnogo vchitelya / B. T. Dombrovskiy // *Filosofska dumka*. – 2006. – № 5. – S. 67–78.
3. Ivanik S. Pedagogichna ta organizatsiyna diyalnist Kazimezha Tvardovskogo / Stepan Ivanik // *Stepan Oleksyuk – uchen Kazimezha Tvardovskogo*. – L., 2012. – S. 15–29.
4. Twardowski K. Dlaczego wiedza jest potęgą? / Kazimierz Twardowski // *Myśl, mowa i czyn*. – Kraków, 2013. – S. 510–523.
5. Twardowski K. Niezależność myśli / Kazimierz Twardowski // *Myśl, mowa i czyn*. – Kraków, 2013. – S. 63–74.
6. Twardowski K. O jasnym i nie jasnym stylu filozoficznym / Kazimierz Twardowski // *Rozprawy i artykuły filozoficzne*. – Lwów, 1927. – S. 203–205.
7. Twardowski K. O przesądach / Kazimierz Twardowski // *Myśl, mowa i czyn*. – Kraków, 2013. – S. 53–62.
8. Twardowski K. O wykształcenie logiczne / Kazimierz Twardowski // *Rozprawy i artykuły filozoficzne*. – Lwów, 1927. – S. 185–193.
9. Twardowski K. Pojęcie logiki jako nauki o prawdziwości sądów / Kazimierz Twardowski // *Myśl, mowa i czyn*. – Kraków, 2013. – S. 17–22.
10. Twardowski K. Psychologia myślenia / Kazimierz Twardowski // *Myśl, mowa i czyn*. – Kraków, 2013. – S. 141–173.
11. Twardowski K. Teoria poznania / Kazimierz Twardowski // *Myśl, mowa i czyn*. – Kraków, 2013. – S. 185–253.
12. Twardowski K. Zasadnicze pojęcia dydaktyki i logiki do użytku w seminariach nauczycielskich i w nauce prywatnej / Kazimierz Twardowski. – Lwów: Polskie Towarzystwo Pedagogiczne, 1901. – 224 s.
13. Jadczyk R. Uczony – nauczyciel – obywatel / Ryszard Jadczyk // Kazimierz Twardowski: twórca szkoły lwowsko-warszawskiej. – Toruń, 1991. – S. 96–106.

Goncharenko O. A., Ph.D., assistant professor of social and economic disciplines, the National Academy of the State Border Service of Ukraine Bogdan Khmelnytsky (Ukraine, Khmelnytsky), olgegoncharenko@gmail.com

Analytical philosophy Kazimier Twardowski: Image teaching

The aim of the paper is to define the image of education in Kazimier Twardowski analytical philosophy. Due to the method of analysis and synthesis the constitutive elements of teaching philosophy scholar are singled. It is proved that the pedagogical views of Polish philosopher are based on the analytical method principles in philosophy. It is shown that the main focus of Twardovskiy are refinement of the basic concepts of pedagogy – “training”. It was established that the thinker considers education as the main objective of the training, by which he means: the formation of concepts, mastery of knowledge, forms of thought and behavior. It was revealed that the philosopher gives great importance to the education of domestic demand for knowledge, development of logical thinking among students. It is concluded that the philosophical analysis of Twardovskiy making education is more receptive to educational content of the term “learning”, and thus it will help educators to get rid declarations, slogans and clichés in solving educational problems.

Keywords: analytic philosophy, Kazimier Twardowski and training.

Гончаренко О. А., кандидат философских наук, доцент кафедры социально-экономических дисциплин, Национальная академия Государственной пограничной службы Украины им. Богдана Хмельницкого (Украина, Хмельницкий), olgegoncharenko@gmail.com

Аналитическая философия Казимира Твардовского: образ обучения

Цель статьи заключается в очерчивании образа обучения в аналитической философии Казимира Твардовского. С помощью метода анализа и синтеза выделены конститутивные элементы философии обучения Твардовского. Доказано, что педагогические взгляды польского философа основываются на принципах аналитического метода в философии. Показано, что в центре внимания ученого уточнение основного понятия педагогики – “обучение”. Установлено, что главной целью обучения Твардовский считает образованность, под которой он понимает формирование системы понятий, овладение знаниями, формами мышления и поведения. Выявлено, что большого значения философ предоставляет воспитанию внутренней потребности в знаниях, развитию логического мышления у учеников. Сделан вывод, что философский анализ Твардовского делает образование более восприимчивым к поддержанию педагогического термина “обучение” а, следовательно, поможет педагогам избавиться от деклараций, лозунгов и клише в решении учебных проблем.

Ключевые слова: аналитическая философия, Казимир Твардовский, обучение.

* * *

УДК 930.1

Масаев М. В.

доктор философских наук, доцент, заведующий лабораторией факультета социокультурной деятельности и музыкального искусства, Крымский университет культуры, искусств и туризма (Украина, Симферополь), mikhail-masaev@yandex.ru

СОЦИАЛИЗМ – СОЦИАЛЬНОСТЬ – ОБЩЕСТВО СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ? (ФИЛОСОФСКО–ИСТОРИЧЕСКИЙ И ПОЛИТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ РАБОТ И. А. ИЛЬИНА)

В рамках поставленной проблемы политическая философия И. А. Ильина, сумевшего фокусически поменять символ “социализма” на симулякр “социальности” и объявить капитализм не капитализмом (“это не будет “буржуазный строй”, а строй правой свободы и творческой социальности”), а основанном на “частной инициативе и частной собственности” обществом высшей справедливости, является философией спекулятивной. Ни в России, ни на Украине, исходя из анализа сегодняшних политических реалий, основанное “на частной инициативе и частной собственности” общество не стало обществом высшей справедливости.

Ключевые слова: социализм, социальность, симулякр, политическая философия.

(статья друкється мовою оригіналу)

К творчеству выдающегося русского философа И.А. Ильина (1882–1954) обращаются всё чаще и чаще. Пример тому – многочисленные конференции, посвящённые анализу его наследия.

К сожалению, эти обращения связаны, главным образом, с религиозной и культурологической составляющей его творчества. И это не удивительно. В резко и катастрофически меняющемся мире это просто безопасно для современных учёных, обращающихся к творчеству интересного философа недалёкого прошлого. Писали о философии искусства И.А. Ильина и мы [1, с. 308–316].

До сих пор современные исследователи недостаточно обращаются к политической составляющей философии И.А. Ильина. Интересны его работы о федерациях и псевдо–федерациях [2, с. 206–209; 3, с. 209–214; 4, с. 218–221; 5, с. 244–247; 6, с. 247–250]. Но современные учёные и России, и Украины не спешат решиться на публичный анализ этих работ. Поднять вопрос об умершем и в России, и в Украине социализме не так опасно, как анализировать вопрос о федерализме. В

России федерализм – основа российского государственного устройства, а на Украине серьёзная постановка вопроса о федерализации уже привела к неутраченной кровопролитной войне, в которой кроме украинцев уже погибли и голландцы, и малайзийцы, и индонезийцы, и австралийцы, и канадцы, и бельгийцы, и британцы.

Актуально проанализировать идеи И.А. Ильина о федерализации? Актуально, но опасно. Поднять вопрос о социализме в творчестве И.И. Ильина менее, может быть, актуально, но более безопасно. Что мы и делаем.

Объект исследования – философия И.А. Ильина.

Предмет исследования – философская рефлексия у И.А. Ильина социалистической идеи в плане прикладной политологии.

Цель работы – показать спекулятивность философии И.А. Ильина в рефлексии социалистической идеи, заменяющего символ социализма симулякром социальности и пытающегося замаскировать основанный “на частной инициативе и частной собственности” капитализм.

Методика исследования основывается, в частности, на разработанной нами концепции парадигмальных образов и символов эпох, цивилизаций и народов, которая изложена в книгах “Философия истории” [7], “Сигіскулум вітае парадигмальных образов и символов эпох и цивилизаций” [8] и диссертации на соискание учёной степени доктора философских наук [9] и многочисленных статьях. Особенно применимы в настоящем исследовании идеи Ж.Бодрийера и Е.Г. Прилуковой о симулякрах, развитые нами в статье “Экономическая категория среднего класса как симулякр справедливости капиталистического общества” [10, с. 75–78] и в нашей докторской диссертации [9, с. 8].

Новизна работы заключается в историсофском анализе поставленной проблемы сквозь призму концепции парадигмальных образов и символов эпох, цивилизаций и народов и ракурсе прикладной политологии.

Всю жизнь увлекавшийся философией Г.В.Ф. Гегеля (в 1918 г. он защитил по философии Г.В.Ф. Гегеля и магистерскую, и докторскую диссертации), И.А. Ильин начал как мыслитель социалистических идей. “Было время, когда среди русской интеллигенции господствовало воззрение, что “порядочный человек не может не быть социалистом” и что “только социализм” осуществит на земле свободу, равенство, братство и справедливость”, – писал И.А. Ильин [11, с. 37]. Философ полагал себя “порядочным человеком” и принимал социализм безоговорочно.

В Советской России, пользуясь благосклонным отношением большевиков к “алгебре революции”, как называл философию Г.В.Ф. Гегеля А.И. Герцен (на что указал сам В.И. Ленин в статье “Памяти Герцена”), И.А. Ильин смог защитить и магистерскую, и докторскую диссертации по философии. Но ужасы гражданской войны и первых лет Советской власти, от которых возопил даже пролетарский писатель А.М. Горький, заставили И.А. Ильина эмигрировать. В эмиграции бывший убежденный социал–демократ сблизился с белоэмигрантами и продолжил активно “изживать” свой социализм.

Со временем, “изживая” социализм, философ пришел к мнению, что социализм и социальность – не одно и то же. “Социальность”, по определению И.А. Ильина